

Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

**Postilla super actus apostolorum, epistolas canonicae et
apoclypsim - Cod. Aug. pap. 82**

Nicolaus <de Lyra>

[Reichenau], [15. Jahrh.]

Postilla super Canonicas Epistolas: Iacobus

[urn:nbn:de:bsz:31-75496](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:bsz:31-75496)

et p[er]ca rediit comam. et circa fino
 mpy nexoms ap[osto]l[us] cu[m] beato petro
 per martini[us] palma[m] transiit ad glo-
 riam ad quam nos perducit qui cu[m]
 p[at]re et sp[iritu] sancto uiuit et regnat
 in secula seculor[um] amen

**Exphiat postilla fratris nicolai
 deloria super actus ap[osto]lor[um]**

**Inapit postilla venerabilis docto[rum]
 et mag[istri] nicolai deloria super cano[ni-
 cas et p[ri]mo super cano[n]icas iacobi
 ap[osto]li gl[os]ia**

Johannes a[n]i



uatuor sunt
 minima terre
 et ip[s]a sunt sa-
 pientiora sapie-
 tibus p[ro]ph[et]iar[um]
 xxxvii Septe
 ep[isto]le que
 r[ati]o[n]es et cano[ni-
 ce m[er]itant[ur]
 edite sunt a
 quatuor ap[osto]lis

iacobo petro iohanne iuda et in
 vno libro tollorantur Igitur de eaz
 actibus m[er]itant[ur] in. Nam actor p[ri]-
 cipalis est sp[iritus] sanctus potest
 conuenienter dici uerbum ap[osto]lor[um] Q[ui]
 tuor sunt minima terre et Circa
 astos ap[osto]los tria notantur mimeracione
 typus ubi quatuor sunt humilitatis
 actus ubi minima terre Contemplacionis
 expressus ubi et ip[s]a sunt sapientiora
 sapientibus Circa p[ri]mo sciendum
 q[uod] quaternarius e[st] p[ri]mus m[er]itus quada-
 tus quia consurgit exoductu p[ri]mi nu-
 s[er]uati in se ip[s]um Bis duo em qua-
 tuor sunt Quadratura perfectionem
 uirtutis figurat Unde aristoteles
 p[ro]p[ter] p[ri]mo eth[ic]o[rum] uirtuosum uocat
 quadratum dicens Qui utiq[ue] ad bonum
 et quadratus sine uirtutis Nam sic
 corpus quadratum in quolibet lato op-
 time sedet Ita uirtuosus in quolibet
 casu et forma bene se h[ab]et q[ui] uero
 ap[osto]li fuerunt uirtute perfecti q[ui]t
 quod in multis quaternariis sunt
 figurati q[ui]t em sunt quatuor flu-
 uij paradisi aqua sapientie milita-
 te ecclesiam militantes Genes
 p[ri]mo Quatuor aurei tituli in arche
 testamenti que x[rist]us e[st] laicibus

existentes Goodi xxxv Quatuor veteri
 reli mortuos vivificantes Ezechielis x
 xxxvii Quatuor viri in fornace tribu-
 lationis illesse per mandata Danielis
 in Vbi dicitur qd species vnus . qua-
 si species filii dei Quia beatus iacobus
 dei filio xpo. ressi in forma et figura co-
 poris fuisse dicitur similis hii sunt
 quatuor fabri cornu peccatoru dei-
 tientes Zacharie pmo Et alij plures
 quaternarij possent adpponi indu-
 ti de sacra scriptura sed isti sufficiat
Circa pdm scindm qd humilitas
 e doctor et custos omni virtutu Gre-
 gorius Qui ceteras virtutes sine hu-
 militate congregat qd pulverem in
 cornu portat Isti vero quatuor
 apli sicut ex corp artibus et doctrina
 patet fuerunt humilissimi qd notatur
 cum dicitur mma terre Vnde potuit
 quilibet corp dicere illud pma corp
 xv Ego sum mmius aplor sicut
 em apli de n pnoz que sunt mma
 quantitate et maxima virtute Et
 isti apli per veram humilitate mmi
 fuerunt in sua reputate et maxi
 per suam predicatone in fidelium ml-
 tiplicatone Secundu illud ysaie xl
 Minimus est in mille . et pusillus
 ingentem fortissimam **C**irca ter-
 tiu conpiderandum Quod sicut dicit
 psalmus xi Vbi humilitas abi sa-
 pientia Apster quod circa ipas a-
 postolos p actum humilitatis nota
 excessus contemplationis cum dicit
 Et ipa sunt sapientia sapientibus
 Sapientes autem huius mundi repu-
 tati sunt philosophi . qui tu adue-
 ram sapientiam qd xpus e non

attigerunt Secundu quod dicit re-
 rominus in epistola ad paulum de oibz
 sacre scripture libris . Hec doctus plo
 nesciuit . Hec demostrenes eloquens
 ignoravit Isti autem apli hanc sa-
 pientiam attigerunt Et sic sapientes
 sapientibus fuerunt De quo potest ex-
 poni Quod dicit pma thoz pmo Quod
 stultum e dei . sapientius e hominibus
 Dei autem fuerunt et sunt isti apli .
 tamq membra pncipalia corporis eius
 miseri Et licet stulti ac stolidi fuerunt
 a mundi sapientibus reputati . tamen fue-
 runt sapientissimi Sapientia em phi-
 losophor . ppter quod dicitur terna ai-
 malis et diabolica iacobus in Sapientia
 vero aplor fuit desu sum descendeb
 apre huminū . corp montibus impressa
 per spm sanctu sanctu ppter quod fi-
 it pudica . pacifica . modesta . suadibilis
 bonis consensio plena misericordia et
 bonis fructibus . quibus perfecte fruunt
 electi manna glorie celestis ad quam
 nos perducatur it **Jacobus aplice**

Capitulu pmi et cetera

Jacobus aplice ressi xpi . liber
 iste dividitur in quatuor partes
 pdm quatuor aptos huius lib
 scriptores sicut dicitur fuit deli-
 bro duodecim prophetarum qui dividit
 pdm nrm scriptor partes aut huius
 libri patebunt psequendo pma pars
 continet epistolam beati iacobi . quod
 iudicium induas partes s; in phemiu
 et tractatu Secunda incipit i dnm
 gaudiu p pma parte pmo destabit
 persona salutans ex nore cum dicit
 iacobus iste e iacobus minor frater
 quide apli filius alphi Alius vero
 iacobus qui dicit maior fuit frater
 iohannis apli . cu angeli se ne dicit

xpi seruis Non aut[em] dicit ap[osto]lus et
 filius zebedei Secundo ex religione
 t[ame]n dicit xpi seruis Non aut[em] dicit
 ap[osto]lus quia iste pluebat a com[un]is ex
 iudaismo qui p[ro]ferbant ex gentilitate
 ut patet act[us] vii Et in ep[isto]la pauli et
 pl[ur]ibus locis p[ro]pter quod eas inducit
 ad humiliacione[m] exemplo sui no[n] no[n]a
 uit se ap[osto]lum quod nome[n] e[st] dignitas
 sed seruis quod nome[n] e[st] subiectionis Con
 sequenter describitur persone salutate
 t[ame]n dicit Duodecim tribubus Et quo
 patet q[uo]d scribebat com[un]is de iudaismo
 Ap[osto]lus aut[em] iudaicus in duodecim tri
 bubus diuidebatur que sunt indisp[er]si
 one et ext[er]a terram iudee. Illos em[im] q[ui]
 erant iudea. patet in formate verbo
 qui iudus in formandi efficitur e[st]
 q[uo]d scripto Est em[im] ep[isto]la ierosolimita
 nis. et sic illi qui erant iudea iug
 metropolis e[st] ierusalem erant de dyo
 resi suis. Consequenter exp[ro]mit bona
 optata. t[ame]n dicit salutem s[ed] per gra
 tiam imp[er]it et glori[am] in futuro. **¶**
Omn[e] gaudiu[m] hic incipit tractatus
 in quo beatus iacobus in format[ur] t[er]te
 tes bene se habet p[ri]mo respectu sui
 2o respectu p[ro]ximi capitulo ii 3o re
 spectu dei capitulo iii i adu[er]s[us] Sedm
 ordmem doctrine amagis notis ad mag
 nota p[ro]cedendo. Ista t[ame]n diuisio sic
 nominata no[n] e[st] p[re]fisa. qua[m]v[er]o p[er]
 te ponatur aliquid de p[er]tin[ent]ibus
 ad alias. et h[er]etico[n]is. et hoc p[ro]pter
 conexione[m] virtutu[m] C[ir]ca p[ri]mam
 partem considerand[um] q[uo]d respectu
 sui homo se bene habet per hoc q[uo]d
 temptacionibus viriliter resistit. et
 per hoc q[uo]d vitari humiliter acquiescit.
 Quia p[ri]mu[m] vitantur vitia et ac

quiritur virtutes morales per sedm
 vero copelluntur ignorantia. et acquirunt
 virtutes intellectuales. 2o incipit abi
 fructes mei p[ri]ma diuiditur in tres. Na
 p[ri]mo beatus iacobus ponit suam in p[re]f[ati]o[n]e
 Sedm in fort[is] m[er]itam conclusionem abi
 Glorietur aut[em] 3o remouet exone[m] am
 uirtutem op[er]atione[m] abi. Nemo cu[m] temp
 tatur. p[ri]ma adhuc induas. Quia p[ri]mo
 induat ad resistendu[m] temptacionibus in
 pl[ur]ibus incipit t[er]tis. 2o in dubijs. **¶**
Si quis aut[em] vestit. **¶** Ad euidentiam
 p[ri]mi considerand[um] q[uo]d temptaciones motu
 indurentes de amissione iam h[ab]it. sunt
 vehementiores quam ille. que inducit
 appetit[us] de acquisitione non h[ab]it. Unde
 dicit augustinus terrena diligenter ar
 tibus adapta. quam concupis[ci]a transg[re]dit
 Nam illa. velud incorporata p[er] se
 dicitur. Ista vero quid ex t[er]rena
 repudiantur. et q[ui]nto sunt magis in
 timida tanto vehementiora ut met[us]
 de amissione. uite seu membroru[m] ali
 quoru[m] quam de amissione bonoru[m] pas
 sionu[m]. Et id qui b[e]n[e] resistit tempta
 cionibus istis bene potest et alij
 resistere. Quia secundu[m] quod dicit au
 gustinus. Non e[st] consentaneu[m] con
 cupiditate cu[m] v[er]it[ate] qui met[us] non fir
 gitur. Et id beatus iacobus docens
 resistere temptacionibus. ponit exemplu[m]
 s[ed] de temptacionibus met[us] indur[er]ibus
 De amissione iam h[ab]it cuius modi s[un]t
 persecuciones in p[er]sonis vel rebus ia
 possessis. **¶** Dicit igit[ur] omn[e] gaudi
 um. et celeste gaudiu[m] q[uo]d includit in se
 perfeccionem eminentius om[n]is ligni
 boni gaudiij. C[ir]cumstante fructes mei
 finaliter consequi. cum temptaci
 onibus varijs mactatis. si fortiter
 eis resistitis. scientes q[uo]d p[ro]batio.

fidei ore in persecutionibus per quas
declaratur homo fideliter adherere deo
quando per adversa quicquid non spera-
tur ab eo patientiam operatur nam
per talom patientiam scriptam virtus
patientie acquiritur per cuius quide-
hinc patientia talis que primo erit si
difficilis redditur facilis patientia aut
opus perfectum habet in persecutionibus
enim illud quod accipitur primo sustinet est
tristitia hoc alius in singulis non
est appetitus vindictae contra persecutores
et tunc adit virtus patientie suffert in-
firmitatem istam ut patet ex dicitur et
per se videtur radicem duobus alijs quia
qui non tristatur in persecutione non tras-
tatur contra persecutores nec odit eis
quod bene dicitur quod in hoc habet opus per-
fectum propter quod subditur ut patet
perfecti et integri quia qui bene respicit
temptationibus istis de facili respicit
alijs ut supra dictum est in nullo defi-
cientibus quia sicut supra dictum est non
solum per hoc evitantur vitia sed
etiam acquiruntur opposite virtutes
¶ Siquis vir contra docet resistere
temptationibus incipit dubijs
temptatur enim quis aliquando de aliquo
apprehensio quod ignorabat esse licitum et
aliquando de malo sub specie boni pro
quod ad resistendum temptationi in huius
modi casibus necesse habet ab alio dirigere
infallibiliter directum est ipse deus qui
non deficit ad se advertenter recurrere
bus quia si natura non deficit in
necessarijs multo magis actor nature
propter quod tales dirigunt per seipsum
vel per ministrum sicut patet actum
per de cornelio ad eius directionem imper-
petuum quod dicit beatus iacobus

Siquis autem vestrum indiget sapie-
tia quod contingit in dubijs postulet a deo
qui dat omnibus affluentem Nam omnibus
hominibus dat bona nature que sunt
magna valde et super hoc sed dispo-
nentes dat bona gratie que sunt maiora
et perseverantibus bona glorie que
sunt maxima Et non impetra sunt
gratis Nam frequenter in gratia audis
impetravit prophetas per beneficia
eis exhibita in exilio decepto in de-
serto et in terra promissionis Et da-
bitur ei Nam petitio semper exaudi-
tur quoniam fit pie pro se et perseveranter
postulans aut in fide ihesu christi nichil
hesitans de divina potestate ac etiam
voluntate dandi petentibus debite
se pie perseveranter et pro se qui et
hesitat de potestate seu voluntate
divina similis est fluctu maris quia
est in stabilis non hinc inde indeo
stabiliter fixam Nam ergo est in
homo ille qui accipiat aliquid a deo
de pertinentibus ad bona gratie quia
nature bona sunt bona et mala
communia aachi et Qui solem suum
omni facit super bonos et malos
et Si autem aliquis hesitet de proprio
defectu impedietur impetendo dubi-
tans ne petat insufficienti modo pro
tali hesitatione non impeditur suo pos-
tulationis exaudire sed hesitans de
deo impeditur De quo ad hoc subditur
Vir duplex animo in deo adhaerens
non mundo inconstans est omnibus visus
suis in operibus suis nichil ducens
ad perfectum **¶** Glorietur postquam iacobus
induxit ad resistendum persecutionibus
hic contra concludit intentionem se quod

non solum sunt sustinende patienter
sed etiam gaudenter quod primum secundum
quod dicit saluator matthi 5 Beati
estis cum maledixerunt vobis homines
et persecuti vos fuerint et sequuntur
gaudete et exultate quoniam merces
vra cupiosa est in celis Et hoc est quod dicit
Glorie autem frater humilis et abiectus
et depressus in exaltatione sua in celestibus
finitur. **D**ives autem in humilitate
sua promittit lacrimas. Et dicit glori
Cui concordat scriptura. **Q**uia sicut flos sem
transibit a cito de
fiet eius potentia. Et ponit exem
plum sensibile dicens. **G**ortus est
cum pl. in ardore. consistens in tunc
vel leone. et are fecit femi quia de
fiet eius vigor et decore et applicat
ad quoniam dicens. **Q**uia et dives in ter
ribus suis. sed potentia et gloria
morte. **B**eatissimus vir in spe qui sus
cepit temptationem a. quod non vincit ab
ca sed vincit eam quoniam cum plang
fuit. sicut aurum in fornace. acci
piet coronam vite. et tunc est beatus
vite quam repromisit deus dilige
tibus se. quia nihil est acceptum deo
nisi fiat exultate prima. **C**orpus Christi
Si distribuas omnes facultates meas deo
meos pauperum et sequitur. **C**arta
tomant non habent nihil in quod est
Nemo temptatur. **H**ic contra ita
predicitur remouet errorem duplicem
Secundum remouet. **N**olite atque errare
Circum primum sciendum quod quia potentia
anime sunt adeo et actus carnis
dixerunt aliqui. **Q**uia temptatio in
ducens ad malum est adeo ita quod deus
est actor mali culpe. Volentes por

hoc sua culpa peccata exiustare quod
quod remouet hoc dicens. **N**emo tu
temptatur a. per temptationem ad pecca
tum inducitur dicit quoniam adeo
temptatur. quoniam hoc est falsum.
Deus enim in temptator malorum est sed
bonorum tantum. Sicut dicit Genesim
33. **T**emptauit deus abraham ut
eius obedientiam innotesceret alijs. et
daretur eis in exemplum quod enim non
nem temptat inducens eum ad pecca
tum. **V**nde quisque vero temptatur
tali temptatione ad peccatum inducitur
a concupiscentia sua inordinata quod
quod dicit augustinus 30. **D**enique dicitur
quod amor sui versus ad contemptum dei
facit ciuitatem dyaboli. ad quam per
tinet homo peccatum generaliter. Et
id amor sui tendens ad contemp
tum dei qui est idem quod concupiscentia
inordinata. est causa omnis peccati.
Et subditur pressus. **N**emo deest abstrac
tus et allectus. quia primo in surgit
complacencia seu delectatio absque con
sensus perfecto. et tunc ad huc sta
uitis peccati venialis. **D**em concu
piscencia cum concepta et inualuit
pauiter inducens ad consensum et per
fectum peccatum. **V**nde cum conformatum
fuit. **M**ore exteriori generat morte
Nam inducit ad reiterationem et
consuetudinem ad quam sequitur obsti
natio que est mors anime. **N**ec aug
mentum inducitur quod deus sit actor pec
cati videlicet eius. **Q**uia actus pec
cati iniquum est actus aliquando
est contra bonum. **E**t ideo
reducitur in deum. **S**ed iniquitas
prima efficietur. **S**ed iniquitas
tunc malus est tunc est peccatio nec

habet causam efficientem sed deficiente
sz maliciam voluntatis vel eius defectu
Sic modus claudicationis e a vitate
gressiva effectus deformatus aut
motus e excurritate tobie ic **N**o
lite hic remouet sedm errorem q
sicut aliqui dixerunt deo ee actore
peccati iudicium e ita alij dixerunt
boni mri ee ab homine sicut pelagi
an dicentes homine sine gratia p
uitam eternam mereri quod remo
uet dicens Nolite errare Et subdit
in quo dme danti optimu quod est
bonu meitoriu faciens hominem
vita eterna dignu Desiresim est de
stendens a patre luminum et no e
ab homine quia bonu meitoriu ex
redit quoracionem nature create p
et sine ad quem ordinatur Sedm
illud pma Cor 12 Quibus non uid
net auris audiunt nec in cor hab
astondit et dicit que non e trans
mutatio In mutabiliter em facit
mutabilia sicut intellectus mri m
materialiter intelligit materialia Vn
dicit Boetius de consolatoe pmo
bilis manens dat tunc tunc moueri
Et idem declarat philosophus in
phi⁹ nec vnitatem in obam
bratio Nam in eo non sunt plu
res actus intelligendi et volendi s
sucedentes sed vno actu simpli
tissimo et eterno intelligit et vlt se
et omnia alia Voluntate genuit nos
Verbo **V**eritate a per
verbum **V**eritate a per
ipa uel **V**eritate a per
Ego sum uia uitas et uita Ut

pmis mriū aliquod creature eius
quantū ad ee gratie quid hic mchoat
et perficitur quia gloria e gratia con
firmata **S**atis fratres mei post
quam beatus nathanus induxit fide
les ad respondēdū temptatōm hic
cōter inducit eos ad acquiescendū
uitati et pmo eam deuote audiendo
Secundo opere adimplendo et estote
autem factores Circa pmo dicit
Satis fratres mei dilectissimi a
sue debetis Sit omis homo veloc
ad audiendū Verbum uitae rardū
autem ad loquendū Nam hoc per
tinet ad doctōis officiu ad quod se
niger e psumptuosum et tardū
adnam Nam in p uicū oculū me
tis excreat et uia que e per zeliū
ipm aliquando perturbat Ut dicit
Gregorius q moralitū uia em vni
que e per uicū iusticiā dei non opat
mmis dicit et plus pgnat Nam
uia q e per uicū non solu iusticiā
omittē facit sed etiam frequet
ad faciendū iusticiā induat **C**onse
queter quom mrludū quōd
abruentes omes in mundiciā corpis
et anime que intellectū hitat et
abundantiā malicie rite pcessim
et augmētū usq apus iusticie ad
intellectū excreat iudicū e q
mansuetudine suscipite in psum
Verbum a Verbum fidei q mentib
humanis debet in sei Est aut am
pictudo quedam tractabilitas mē
per qua debite disponit ad recipiē
dū impressione Verbi dmi sicut
tere tractabilitas ad impressionē si
gilli ic Estote hic cōter indu
nt ad acquiescendū uitati apam

opere adimplendo Et primo facit p
 ponit Secundo remouet apponit ubi
 Si quis autem Contra pmi dicit qto
 res autem factores Verbi et non audi
 tores tunc precepta em diuina salte
 implibus sine decapabilibus et ideo
 non sufficit audire sed requirit opus
 propter quod dicit philosophus pmo
 ethi² Et illi qui sine contenta pte
 morali absq; opere sunt similes illis
 qui attente medicos audiunt sed nihil
 faciunt eors quediunt Et sicut ipsi no
 hnt corpus bene curati. sic nec illi
 anima ppter quod detali audire
 subditur. Hic comparatur. Antea con
 siderati volui nauitatis p sue a
 volui pui corporale in quo natus
 e opus in speculo. in quo videtur
 umbrante et imperfecte ppter quod ta
 lis consideratio paruum aut nullam
 facit impressionem. et sic de auditu
 preceptoris dei sine operacione. Et
 autem ppposuit in lege perfecte li
 bertatis. in lege euangelica quedo
 lex libertatis. tunc quia e lex a
 moie lex autē vetus fuit lex ti
 moie Augustinus tertio libro ada
 mantū Breuis differentia legis
 et euangelij timor et amor timor
 autem respicit conditione pulem
 Amor autem libertatem Tunc quia lex
 noua liberat a seruitute et onere
 legis veteris. ut scriptū dicitur q
 sup² 2 mansit inai secundū ca
 nuendo. hic beatus facta suo est
 a. ex opere suo. **¶** Si quis hic
 conter remouet apponit quia aliq
 volebant conuē aciosi. credentes
 q eis sufficeret ad salutem pcepto

fidei ppter quod hic myphat dices
 Si quis putat se religiosum ee a vero
 et perfectū. non refrenans lingua
 suam iactando se q hic crede sibi suf
 ficit ad salutem sed seducens cor suū
 per falsam opinionē. Huius vana e
 religio. quia non ducit ad finem de
 bite sicut medicina dicitur vana
 que non inducit sanitatē Religio
 autē s. xpiana. et munda et inma
 culata apud deū a accepta apud
 eū. hec e iustare pupillos a. a. co
 erce se in opibus mē erga pxiimi
 et in opibz iudicie apud se opm
 et **Capitulum secundum et rotaria**
Patres mei postquā btus
 iacobus informauit fide
 les ad hū se habendū re
 spectu sui. Hic conter adem facit
 respectu pxiimi. Et diuidit in duas
 partes Quia pmo inducit fideles
 ad bene se agendū habendū erga
 pxiimū in collone boni. Secō in
 ciuitate mali capitulo in pma in
 duas Quia pmo facit pxiimū in col
 locē boni honorabilis. Qo in collocē
 boni conlus. Sic loquimur. **¶** Ad eū
 dentiam autē pmi duo sunt pmi
 tonda pmi e quid sit acceptio p
 pna. Secundo qualiter hec accep
 tio hē locū in prohibicōe bono.
 Contra pmi pmi dicit q equitas dis
 tributue iusticie in hac consistit
 q ata diuersis tribunt p dnm
 pportione ad dignitate vniuersū
 q ppter quod p ut tali distribu
 tōe attendat ad causam ppter q
 aliquis pportione ad tale do
 mū hac sit p dnm equitate ius
 tie distributue. ut p cācellatus

parentis promouit aliquem ad ma-
gisterium attendens ad suam sufficientiam
scientie perquam efficitur proportionatus
sive dignus respectu talis honoris. Et
si attendat ad personam tantum uel
aliam quamlibet causam que non facit
ad hoc que proportionet ad talem honorem
ut quia est consanguineus comparata
vel diues vel aliquid huiusmodi facit
contra equitatem iusticie distributive
Et per totum peccat quia non opponit
virtuti nisi tantum. Et tale peccatum
vacatur acceptio persone seu personarum
Contigit tamen aliquando aliqua per-
sone conditione facere cum digna re-
spectu animarum uel non tamen respectu
alium sicut consanguineus facit alium
dignum ut in situat heredes patris
my non autem uidetur ei magistrum
vel prelatum ecclesiasticum. ¶ Circa
secundum sciendum quod honor datur alicui
testimoniis uirtutis in ecclesia. Et
tunc sola uirtus est causa debita hono-
ris exhibendi. Et hoc contingit di-
placiter uno modo uirtus propria et sic
uirtuoso debetur honor. Alio modo
uirtus aliena. Et sic principes et
prelati sunt honorandi etiam si
sunt mali in quantum gerunt per-
sonam dei et communiter tunc pre-
sunt. Et eadem ratione parentes et
domini sunt honorandi propter parti-
cipacionem diuine dignitatis. Quoniam
deus est animi pater et dominus. Simili-
ter sancti propter signum uirtutis quod est
senectus. Et similiter diuites quia
maioris locum obtinent in commu-
nitatibus. Si autem solo intuitu di-
uitiarum honoratur tunc est acceptio per-

sonarum et sic est peccatum. Et sic lo-
quitur gregorius omelia xxxviii di-
perbia in reconditur quia in hominibus
non naturam qua ad imaginem dei
facti sunt sed diuitias honoramus.
¶ Hinc igitur primi sunt acceptio
adulteram in qua beatus iacobus ex-
cludit infidelibus personarum accepti-
onem perquam indebitus honor ex-
hibetur et sic eos reducat ad debitum
honoris exhibitionem in qua sic predictum
quia primo querit mentem. Condi-
nit exemplum alii. Et em. Quod pro-
bat assumptum? audite fratres. Quod
excludit falsum intellectum? Si
tamen. Circa primum dicit. Nolite in
personarum acceptioe habere fidem indu-
cendo ad fidem uel recipiendo ad
ministrationem sacramentorum. Vel in-
trando in fide per bonam exhorta-
tionem sed tamen personarum acceptioe
que fit quia in istis debita causa non
attenditur. Ut patet ex predictis
sed indebita sed attendendo ad ipsum
questum uel ad aliud huiusmodi propter
quod predicta non debent exercei. Si
autem attendatur ad honorem diuini
et ecclesie bonum et deuotionem recipi-
entes fidem uel exhortationem non
est acceptio personarum in talibus sed
predicta magis exhibentur aliquibus
quam alijs secundum maiorem de-
uotionem ipsorum uel honoris diuini et ec-
clesie. Sicut conuasio constantini ad
fidem. et ex eius exemplo multi
valde conuerunt ad fidem et ex-
eius facto ecclesia est promota et ho-
norata. quia per totum orbem et sic
etiam laborare ad conuersionem et

mitionem in fide diuitu et paratu
 magis quam paupero. non e acceptio
 personaru. attendendo ad bona. que
 ex ipis puenire possunt. magis q
 ex paupibus. dm in aeternu popi glorie
 a fidem popi. qui e dñs et dator glie
 non solum personar acceptioem.
 sed solum mitoru gradus et quora
 anem **¶** Et em pmitentur hic
 rante pmit exemplum ad pparatu
 de paup et diuite ingredientibus
 congregacione fidelu in terra **¶**
 patet dupliciter intelligi. Vno mo
 de paup et diuite infidelibus qui
 sunt ad fidem inducendi. Alio modo
 de paup et diuite fidelibus q sunt
 in fide mitioni. Si g pauper in
 fidelis vel fidelis condempnat q de
 eius comissione et mitione in fide pa
 vni aut nihil auetur. semper e
 peccatu. Similiter si deus ppter di
 uicias tantu mitoru s; comissione vel
 mitione in fide paup pponat quia
 utrobq a in utraq casu pmissio e
 acceptio personar. Et in his duobus
 casibus videtur loqui beatus iacobus
 Si autem diues pphoret seu ppo
 natu. imprecatur paup non habeo
 respectu addiuitas mitoru semper
 e ans fatida pccase. Sed ad bonu
 q ex eius comissione vel mitione in
 fide pabiliter estimatur ecclesie pue
 mie non videt ee psonar acceptio
 nec peccatu. Et sic intelligenda e ista
 lecta cum subditur. Et si ei dixeris
 s; diuiti. tu fide hic bene. attendendo
 addiuitas pccase paup aut
 ditatis tu illis. ite apm gremio

vel ppter paupertatem pise ipm
 nung deo amabilem et honorabilem
 deo iudicando qo subditur facti estis
 iudices cogitacioni iniquar. **¶** Audite
¶ Sic rante pbat pppatu s; q di
 ues ppter diuitias pccase non est
 magis honorabilis. nec pauper ppter
 paupertatem contemptibilis. Et hoc du
 pliter pmo diuina auctoritate cum
 dicitur. Nomen deus elegit paupes. Et
 patet de aplos. tu aplos elegit a
 quos diuites ut zacheu et lazaru di
 uites in fide ite quasi diceret ei debet
~~conformari~~ conformari et sic debet in
 terra fci. quia paupes in temporalibus
 diuites tamen in spualibus. Sic q
 corp spualibus diuitis magis pue
 nit honor diuini et bonu ecclesie.
 diuitibus in temporalibus s; pphoratur
 Berno hoc idem pbat ex diuitu
 austeritate dicens. Nunc diuites per
 patenciam opprimunt vos. in bonis
 possessis dampnificando et apm trahunt
 vos ad iudicia. ut condempnem ad
 mortem in personis. hoc em frap
 tor fiebant mitoru pmitia. Lero
 hoc pbat ex diuitu malignitate dices
 s;ue apm blasphemar bonu nome
 s; iesu popi. Quod pait dicit Bern
 hardus. Et mel more melos mau
 re iubilus mitoru. **¶** Si tamen h
 remouet falsu intellectu tunc pcc
 donca. Et hie em q dicit. Iedi
 uilibus possit aliquis crede q cent
 a fidelibus odiendi q remouet di
 tions. Si tamen leg pccatus regale
 a auge regi data solum pccatus
 vead ac noni testamtu. Dilige
 pccatu nui pait te apm a. ad cad

beatitudinem concedendam et nomen
proximi intelligitur. omnis homo q.
ad imaginem dei factus est et ad bea-
titudinem aptus. Si autem personas
accipias modo predicto redarguit a
lege deuteronomio primo ita parvum audiet
ut magnum nec accipietis augere per-
sonam. Et subdit malum quod inde se-
quitur. Quicquid autem q. est intellige-
dim de pena dampni que est carentia
divine visionis quam meretur ho-
per omnem transgressionem domine legis
quia peccatum mortale est transgressio
domine legis. sed penam sensus in-
currit graviolem qui plures trans-
gressiones facit. Et q. de pena damp-
ni intelligatur. littera sequens ostendit
tunc dicit. Qui enim dixit Non me-
thabeas etc. ab uno enim deo sunt omnia
quod per omnem transgressionem
offenditur et per eandem eius visio tol-
litur. **Sic loquimur.** Hic contra
beatus iacobus in forma fideles
de colone boni viri q. conspici-
mopibus nris. Et dividitur in duas
partes. Quia primo facit quodammodo
remouet apponit ubi quid dicit.
Orta primo dicit. Sic loquimur et
sic facite. Ut opera vestra sint
vobis conforma. Et qualiter subdit.
Sicut per legem libertatis. et lege
euangelicam. maxime iudicium
et per iudicium futurum. dicit distribu-
tione dicitur. ut dabitur sententia
beatitudinis concedende populo
in sermone mathei xxxv. **Vultus**
benedicti patris mei etc. Et subdit.
Quicquid enim et deditis michi mandu-
care. etc. iudicium enim sine misericordia etc.

mathei xxxv. Ite maledicti in igne
eterni etc. Sequitur. Quicquid enim et
deditis michi manducare etc. Super ex-
altat autem misericordia iudicium. Nam misericordia
dubie inter iustitiam et misericordiam
super dedit manducare etc. ad partem meam.
Unde dicit. Rabi salomon super
adum q. apud hebreos fuit antiquus
constituit q. si maior pars iudicium
est. tunc condempnet aliquem ad mortem
non propter hoc est interfectio sed
expectanda est maior deliberatio. Si
autem maior pars misericordia est
liberet eum et liberandum. **Quid**
prodeit. Hic contra remouet ap-
positum. sed q. fides sine operibus non
valeat ad salutem. et hoc remouet
primo per rationem. Quod per exemplum
ubi dicitur. **Orta primo po-**
quadruplex ratio prima accipit. ex de-
fectu talis fidei. et est talis. Illud quod
est mortuum spiritualiter non potest
saluare eternaliter. fides sine operibus
est huiusmodi quia unificat per caritatem
amor autem diuinus non est otiosus
operatur autem magna si est. per autem
remouet operam amor non est. **Orta dicit**
gregorius omnia xxx. Et hoc est intel-
legendum littera oportunitate operandi
quod fides que per dilectionem
non operatur mortua est. et sic inef-
ficax ad salutem. Et hoc est quod dicit
quod dicit fratres mei etc. quod pro-
deit ad salutem. **Si autem** hic
patitur secunda ratio que accipitur
ex simili fides enim sine operibus
similis est verbo sine effectu. et
tale verbum nichil proficit. sicut
aliquis dicit famelico. Vade et

con modo et non dat ei aliquid ad
 commedendi Dale verbum nihil pro-
 dest sed magis e frustratoria Et hoc
 e q dicit Si frater et soror in di p
 it Et patet ex dictis lura vsp ibi
Sed dicit quis hic ponit tertia
 ratio q potest in fieri sic credeti q
 accipitur ex obprobrio quod patet in
 fern sic credenti quia non potest as-
 tondere fidem suam si non requirat
 que non verbis sed opibus bene as-
 tenditur vere Et hoc e q dicit Et
 dicit quis r potest dicit ronaliliter
 in pperando sic credenti tu fidem habes
 secundum dictu tuu. aspende fide
 tuam in sine opibus quasi diceret
 non patris sed ego potero qui opera
 habeo **T**u credis Hic ponitur
 qra ratio et accipitur ex demostibz
 qui credunt ex euidencia signoz
 et contremisunt timore potant
 et tunc hoc non valet eis ad salute
 quia non poterunt agere apud micos
 Et similiter suo mo fides que non
 operatur per dilectione non pferit
 ad salutem **V**is aute sine hic
 tunc dicitur errore remouet in
 exemplum duplex ponens Qu
 ponitur i Similiter sicut e opus
 abrahe quem pponit inuchendo
 contra aduersariu dicens Vis aute
 sine per exemplu o homo in
 ans. Dicit aut res inans que
 non consequit finem debitu simi-
 liter medicina que non inducit sa-
 nitatem Et eadem ratio homo q
 opera bona non operatur non consequit
 beatitudie Quomodo fides sine
 opibus otiosa quasi dicit osten-

dam e per exemplum patris nostri
 abrahe Adco sequitur pater m nome
 ex opibus iustificatus e quasi diceret
 sic Sed contra hoc videtur dictu apli
 Ro iii Si em abraham ex opibus legi
 iustificatus e habet gloriā sed non ap-
 detur Et abidem in capitulo Ex opibus
 legis non iustificabitur quis caro Si-
 tendum q aplis ibi loquitur contra illos
 qui ceremonialia legis opera dicebat
 e necessaria ad salutem r qui tñ
 cessauerat in morte xpi quantu ad
 efficaciam **H**ic contra ponit ex-
 emplum de obedientia abrahe ad de-
 um precedente ex magna dei dilectioe
 quo semper manet efficax ad salute
 omni dicit offerens ysaac filiu suu
 super altare Genes xxii parat b
 illu ymolare Ex fide et dilectione
 adden ut hie heb xi Credes q a
 mortuis posset ois saluare deus Ad
 subditur vides quomodo fides cooperat-
 batur opibus illius que non essent
 mitoria sine fide sine qua impossibi-
 le e placere deo Hebre xi Et ex op-
 bus fides confirmata e habitus
 em firmatur et manifestatur per
 opera et similiter magnitudo fidi
 abrahe apparuit ex eius obedientia
 filiu offerendo ppter quod fuit dic-
 tu fuit sibi adno Nunc cognoui q
 tuncas dñi r cognosce feci alios
 Notie em dei nichil accepit deno-
 us Et suppleta e scriptura dicens
 credidit abraham deo it hoc om-
 dictu fuit abrahe Gen xov Non so-
 lū antequā offerret ysaac sed etiā
 antequam manus eēt ex oblatione
 ysaac scriptura illa dicit e sup-
 pleta inquit per hoc magnitudo

fidei abrahe fuit alijs declarata ut
dicitur et sic concludit intentu
dicitur quoniam ex opibus iustificatur
homo et non ex fide tantu. Quare co
tra est necessariu ad iustificacoem.
Nam fides que non operatur per di
lectioem mortua e et in foris. Et tunc
opera sine fide non sunt deo placentia
ut predictu e. **S**imiliter. **N**on
ponitur secundum exemplum deraab q
ex fide. annus veri dei saluauit ex
ploratores iudeos ut hie iosephus.
Et per hoc apponit ad p^mu. **S**ic
sue vi. Et tansecuta e salutem ex
fide simul et opibus. Et hoc e qd
similit^r aut. et patet litta ex dicto
vsq; i. Et per aliam viam cyrenis
accepit em eos per ianuam emisit
per fenestram et iussit eos delin
are ad montana. ne reperiret aper
fecutibus instrata publica. Et sic
infertur conclusio intentu in dicto.
Sicut em corpus sine spiritu mortuu
e qua dat uitam corpori. Ita et
fides sine opibus. i. sine dilectione
operante que e uita anime. **S**olus
in **T**ranslati sumus de morte ad uitam
quoniam diligis ac. **Capitulum III**

Nolite plures magistris ac
postquam licetus aacobus
docuit fideles se habere ad
proximi. in colloca bami. **H**ic con
idem facit in curatoe mali. Et p^mo
in uerbo. **N**o **capitulum** in facto. **T**er
tio p^mo in duas. quia p^mo osten
dit mala ex uita linguo puen
entia. **Q**uia debet ab omnibus
refigit. **S**ecundo bona ex taci
titudine sequentia. **Q**uia que

debet ab omnibus captat? **Q**uis sapiens
p^mo in duas. **I**tem p^mo declarat ma
lum loquacitatis in dactna. **S**ecundo
communi uita. **I**tem in multis. **Q**uia p^m
mⁱ sciendi qd ex loquacitate puenit
q aliqui presumptuose docere uolunt
quod nesciunt. **C**ontra quos dicit. **N**o
lite plures magistris fieri. **N**am docere e
opus sapientis quoru p^mus e uis.
Stiltoru autem in finibus. **E**t p^mo
Scientes quoniam manus iudicu su
mitis a maiorem condempnacoem
meritis. **Q**uia tales magistros fa
ciunt alios errare et per hoc multipli
tate dampnacoem merentur. **A**d hoc
Si tenus toto ducatu prebet ambo
in foueam cadunt. **Q**uia in multis h
conter ostendit malu loquacitatis in
communi uita. et hoc ex quacior
sz quia sicut commu^r multipliciter
in naturaliter et in naturaliter. **S**ecun
dum ponitur i. **P**otest etiam. **I**tem
ibi. **O**mnis em i^r **Q**uia i. **Q**uia bⁱ
dicit. **Q**uia p^mo dicit. **I**tem in multis
offendit omis. et maxime in uerbo
quia lingua sita e in lubrico. **Q**uia
quod natus mouetur ad malu quam
alia membra. **Q**o subditur. **S**i quis in
uerbo non offendit. **H**ic perfectus
e. **Q**uia quia facilius in radum
alia membra. **E**t quia pauci sunt
valde perfecti. **E**t uⁱ **V**ix dⁱ mil
le amu reperit. **Q**o uerba lingue
in sicut commu^r. **Q**uia potest etiam
Hic conter ostendit qd in sicut in
tuplicate p^mittens ad hoc triplex
exemplu. **P**ri^mo e animale. **N**am
equus qui e animal magnu. **T**er
tinduntur in freno paruulo. **S**e

mundum artificiale quia nauis magis
 cum paruo gubernaculo factu natura
 le quia modicus ignis magna pluam
 incendit Et eodem modo lingua que e
 modicu membru multa mala facit p
 contentiones detractiones seductiones et
 hinc mori Ita qd fecerunt mala pue
 nit exortio lingue Et ex dictis patet
 litta patet exortio que disturcent
 potest etiam fieri inuicem totu corpus
 p animalis magis et magna s ma
 la exaltat et pnotat ete quanto ig
 nis a quam modicus et lingua s
 mala ignis e accendens contentiones
 seductiones et alia mala Ad subdit
 vniuersitas iniquitatis sufficit mala lig
 qua virtualiter que maculat totu co
 pus Nam mala redimunt malu ag
 et in flama rotam nauitatis me
 cursum autem dicit qui assimilatur ro
 te que incipit et terminatur in eade
 pincto et sic homo nascitur in potes
 et ignorans et cum moritur naturalis
 redit ad eundem statum de commu
 nisi inflama achemia a adya
 que sic nominatur eo qd iehemie depu
 tatur **¶** Omnes em nature hic com
 ostenditur qd in fiat mirabiliter p
 lingua mala non e domabilis sic
 cetera membra que pnt ligari et a
 suis artibus impediri non pnt aut
 lingua nisi prestidatur et hoc e
 qd dicitur Adm e natura bestiarum
 ite hic videmus ad sensum
 qd multa animalia forma domantur
 ab homine lingua autem maliloqua
 homin nullus quantumqz sapiens
 domare potest Et subditur ratio
 Est em iniquitatu malid quia pta e
 in lubrico ut dicitur e Et plena ve

meno detractionis mortifero nam
 detrahitur inter se et de quo detrahitur
 per in firmam et cum qui libens audit
 et se ipm perculsam **¶** Quia hic
 contra ostendit qd vniu lingue in fi
 rit in naturalis Contra em cursu
 nature e qd ex eadem cursu pcedat
 contraria s bndictio et maledictio
 Et hoc e qd dicitur Quia bndictio
 benedictio dei partem pbeneficis
 suis et mpa maledictio homines
 qui frequenter sunt innocentes qui
 ad similitudine dei facti sunt Et
 sic maledictio redimunt malu Sic
 vitupiu factu ymagin regis redim
 dat impm Non oportet fratres
 mei fieri ita quia videntur nature
 contraria Et subdit ad hoc exemplum
 de fonte et patet litta Et in fine
 que non pducit vnas quia hoc es
 set contra eius natura Et similiter
 e quoddam de lingua qd creata est
 ad benedictu Et no maledictu e
 ei in naturale Et de aqua falsa que
 non fit dulcis sed manet asperitate
 nature sue lingua maledicta tris
 mutatur a natura sua ut dicitur
 e **¶** Quis sapiens postquam batus
 iacobus ostendit mala exloquanta
 te puenientia ppter que e si
 gienda hic contra ostendit batus
 exortatur inate puenientia que
 que e appetenda hoc aut bona p
 sapientia et disciplina a bona consa
 tio eis annexa que batus iacobus
 pmo parit Ad sapientia distinguit
 ubi quod p zelum **¶** Contra pnuu
 endum qd exortatur inate qd consis
 tit in bonos audiendo puenit dis
 ciplina Nam discipuli boni pnuu

Et audire. Et auditu vero sapia acq-
runt et acquista augmentantur. Philo.
primo audiens sapiens sapientior est.
Et sic vltimis sapientia in bonis opibus
manifestatur. Et hoc est quod dicitur. Quis
sapiens et disciplinauit inter oves. secundum
hunc accipit vel in finem vel utroque modo
quia sapientia acquista hinc disponit ad
sapientiam in finem. Sicut patet de
daniele et patris eius. Danielem primo
ascendit in bona consuetudine per effectum
exteriorum. in mansuetudine sapientie.
¶ Quod si velimus hinc contra dis-
tinguere sapientiam mundanam et
divinam. Secunda describitur in Quae
autem desuper sum est. Circa primum sciendum
quod sapientia humana hic dicitur que
per rursus et mendacia tendit ad fi-
nem indebitum et hoc procedit ex passio-
nibus inordinatis. et maxime inuidie
et odij. Et hoc est quod subditur. Quae sicut
limum amarum et in iudicia habetis ad in-
vicem et contumaces sunt in cordibus
vris et intentiones inferendi nocum-
tae proximo. Nolite gloriari si dederitis
ad effectum tanquam sint sapientes. Et
mendaces esse aduersus veritatem. quod
non est vera sapientia. sed magna
stulticia. Ideo subditur. Non enim apta
sapientia desuper sum descendens a
aethere. a quo est omnis bonum. sed terrae
in quantum procedit ex concupiscentia
oculorum animalis procedens ex super-
bia vite ex concupiscentia carnis
dyabolica procedens ex superbia vite.
Et sic dicitur sapientia mundana. quia quod
in mundo rediit ad ipsa terra prima
id est primo. **¶** Quae autem hic com-
describitur sapientia divina sine

aethere data. et ordinata primo quod a
termino a quo facit accedere quod est
malum enim dicitur. Quae autem desuper
est sapientia et aethere data primo quod
pudica est et faciens recedere ab omni tur-
pitudine. Secundo quantum ad termi-
num ad quem facit tendere qui est beati-
tudo in qua quietatur appetitus. Quod
narratur enim dicitur. Deinde pacifica.
Tercio quantum ad illa per que sapie-
tia procedit ad pacem seu finem ubi
per recessum a corruptela turpitudinis
primo occurrit homini quod modum debiti
modum tenet. Et dicitur modesta.
Secundo ut in hiis in quibus ipse
sibi non sufficit aliorum munitis ac-
quiescat. Et quantum ad hoc subditur.
Frustrabilis. Et haec duo pertinent
ad hoc quod homo pacem habeat in se
ipso sed ultra ad hoc quod sit pacifica
etiam alijs primo requiritur ut corpus
bonum repugnet. Et dicitur bonis
consuetudinis. Secundo quod defectibus
proximi compatitur in affectu. Et
quod ad hoc subditur. Plena in
et fructibus bonis. Et requiritur
ut defectus aliorum emendare causa-
tione fatigat. Et hoc est quod dicitur.
Iudicans sine similitudine ne scilicet
correctione exerceat ex odio pro-
cedenti sub altitate ostentat. Haec
autem hominis pacificatio in se et
tamen alijs in via est quodammodo
perfecte pacis in patria. Et sic est
fines sapientie quod ut hinc in via.
Et subditur. Fructus autem iusti-
tie et beatitudo aeterna. que per
iustitiam acquiritur et in fructu beati-
tudinis consistit in pace seminata. Quae

paucitatem fructum futurum po-
tentialiter et imperfecte Sic pa-
fatio multa de qua dictum est continet
pacem eterne glorie **cap. iii**

Unde bella postquam beatus
iacobus monuit ne pro
malis inferatur verbo h'
consequenter inducit ad hoc quod non in-
feratur facto cui radicem valens
prehendere dicit unde bella quibus
in fortibus nominantur corporibus et in
rebus possessis. nomine ex concupis-
centiis vestris supple talia omnia
que militant. et dicitur in mobile
vobis. quia membra mouentur in talibus
malis a concupiscentia contra dictam
recte rationis concupiscentis et non he-
tis. quia frequenter tales non assunt
intenti ad dicitur in noctes et zo-
latis bonis mundantes. et non po-
tentes adipisci. satisfactione concupis-
centie vobis que semper ad malum
intenditur. ligatis et belligeratis et
non hētis Respiciatur e iusdem sen-
tentie ad maiorem ex aggregatione
Quia quod non postulatis aliquid
adco presumentes obtine quod concupis-
centis vobis fortitudine petitis et
non accipitis quasi dicit si aliquid
petitis adco non accipitis. et
subditur ratio. eorum male petatis
petendo ea que sunt salua vobis con-
traia ut inimici mortem uel pas-
sionem seu aliquid huiusmodi po-
subditur. ut in concupiscentiis vobis
in similibus et concupiscentias vobis
multiplicatis. in similibus in similibus vobis
vobis e compositum ab in et similibus
similibus. et sic in similibus est in vobis

Primo quod e concupiscentia mala
implere **Adulteri** Sapius beatus
iacobus docuit fideles bene se habe-
re respectu sui et proximi Hic contra
idem facit respectu dei Et primo fa-
cit hoc ratione diuine bonitatis que de-
bet homines attrahere Secundo ratione
sue sinceritatis que debet recedentes
ab eo trere capitulo quinto prima inducit
Nam primo mouet amodo et dyabolo
recedere Secunda facit addit accede
Processus enim ab uno contraio concedit
accessum ad aliud Secunda incipit
Appropinquate deo Contra primo mo-
uet relinquere mundum Secundo indu-
cit scripturam ad suum quod dicitur
putatis Ego contra primo mouet a-
mundo recede et ab inordinata concu-
piscencia delectabili huius mundi dicitur
Adulteri sed recedentes appa sponsa
que e lex diuina. Sapientie vobis
Hanc amant et exquisiti cum au-
uentute mea et quecumque mea sponsa
assumit. et adherentes fornicarie s-
concupiscentie mundane Mesatis
quasi dicit bene debetis scire ex
ratione dictam et scripti vobis
facta monitio. quia amicitia huius
mundi et inordinata adhesio delect-
tabili mundi huius inimica e deo
quia facit recede ab ipso Quia quod
ergo voluit et hoc sequitur ex primo
patet Consequenter inducit scriptu-
ram ad suum quod dicitur In put-
tis quia manifeste dicit. quasi dicit
hoc Et non e putandum. quia non
continet aliquid falsum aut superfluum
ad inuidiam concupiscentis quod
vobis in nobis Hec littera dupliciter

exponeitur. Vno modo de spiritu hu-
mano Et sic legitur de pressione Et
intelligitur assertive Et est sensus
q̄ spiritus humanus tendit ad invidia
ad tristitiam de bono alterius q̄
ordmate concupiscit q̄ pertinet ad amia-
ciam huius mundi. Ut patet ex dicto
Et secundum hunc sensum hoc littera
accipitur de genesi xij. Vbi dicitur
Sensus enim et cogitatio cordis hu-
mani prona sunt in malum ab ado-
lestentia sua. Apostoli namque non
semper allegant verba scripture
sed frequenter sensu tantum. Et
secundum hunc sensum q̄ in medi-
ate subditur maiorem autem dat
gratiam. Dicitur de alio spiritu scilicet
divino alio modo dicta littera legitur
interrogative et intelligitur negative
ad invidiam concupiscit spiritus q̄
hinc in nobis quasi dicit non est
sensus spiritus sanctus q̄ hinc in nobis
requi datus fuit nobis in baptismo
non concupiscit a non facit. Vos q̄
concupiscit ad invidiam. et non inducit
vos ad tristitiam de bono proximi q̄ fa-
cit amicitia huius seculi. Et secundum
hoc ista littera sumitur ex primo tuo
sapientie. Benignus enim est spiritus
sapientie et sic non inducit ad in-
vidiam sed magis ad iustitiam caritatem
q̄ subditur maiorem autem dat gratiam
que dat bona spiritualia que sunt me-
liora. Et hoc exponitur melius videtur
quam prima quia magis continetur
litteram ut patet. Et quia in libris
correctis primitur interrogative
non dicto et per se intelligitur
negative propter quod a maiora

que dat spiritus divinus dicit sic scrip-
tura prohibet in Deo superbis resistit
denegando eis gratie dona humilibus
autem dat gratiam. Nam humilitas
est debita dispositio ad deum. Hec enim littera
habet probat in secundo translationem hanc
ubi littera hinc ipse deludet illi socer
et mansuetus dabit gratiam propter
quod concludit. Subditur q̄ estote deo
tamquam vere humiles ut det vobis
suam gratiam. **R**espice. Hic com-
mouet ad diabolo recedere. Circa quod
sciendum q̄ dyabolus est superbus in
q̄ dicitur de eo Job xl primo q̄
est rex super omnes filios superbie.
Quanto autem aliquis est superbius tanto
magis abhorret superari propter quod
dyabolus videns aliquem resistentem
fortiter dimittit eum temptare times
ne ab eo superetur propter quod rece-
dit ab eo ante finem belli. Vnde
dicit ambrosius super lucam. Quia
dyabolus in stare formidat quia
frequenter fugit triumphat. Et hoc
est q̄ dicitur. **R**espice autem dyabolo in-
vilitate repugnando. et fugiet ante
te. **A**ppropinquante deo. Hic conspici-
bitis iacobus mouet accedere ad deum
ratione sue bonitatis que debet
attrahere quia ab eo procedit esse gratie
et esse nature primo ergo inducit
ratione primo. Secundo secundi ubi
Certe inquit. Circa primum sciendum. Quod
deum accedimus per dilectionem. Dilectio
vero dei inducit dilectionem proximi
propter quod inducit primo ad dili-
gendum deum. Secundo proximum. Et
inducit. Circa primum dicitur. **A**ppropinquante

te deo. que appropinquatio termina
 per dilectionem que est omnino amantibus
 omnino amato. et appropinquabit vobis
 dona gratie sue conferendo et etiam
 augmētando. Sed contra hoc videtur
 prima ratio. in hoc est certum. non
 quia diligimus deum sed quoniam ipse
 propter diligit nos. Dicendum quod diligere
 est velle alii bonum. Sic igitur conside
 retur actus diuine dilectionis qui
 est in ipso procedit omnia temporalia
 cum sit eternis. Et sic loquitur quod
 in auctoritate inducitur. Si autem consi
 deretur huius dilectionis effectus qui
 est temporalis. per aliquid est procedens
 ex parte dei et aliquid ex parte ho
 minis. Sicut enim deus in fluxu
 gratie conuenit omnia ad se ipsum sic
 ad ultimum finem secundum et na
 ture. Sic in fluxu spirituali conuenit
 humana natura ad se sicut ad fi
 nem super naturam et hic in fluxu
 specialis non est actus gratia habitua
 lis sed est motus diuina sicut inspirat
 tus quo mouet humana naturam
 ad hominem inueniunt. sicut denegat. aut
 quam diu est in hac vita presentia. Et
 homines ad hunc in finem diuersi
 modo se habent. quia aliqui acquiescunt
 et permittunt ei. et sic ad gratiam
 habitualem de congruo disponunt. quibus
 disponit deus dat gratiam habitua
 lem per quam merito operantur. Alii
 uero resistunt in finem deo. Et
 sic merito eis habituales gratia de
 negatur. patet igitur quod dispositio
 ad gratiam de congruo est ab homine
 modo predicto procedit collatione gratie

habituales que est adeo hic appropinquate
 deo et appropinquabit vobis. Peremptu
 men hanc dispositionem de congruo procedit
 deus in finem. sed motus ad bonum in
 totum ad quod natura humana de se non
 potest assurgere. Et sic dicit saluator vobis
 in Nemo potest venire ad me nisi
 pater qui misit me traxerit eum. Et
 sic patet quod principium motus simpliciter
 est adeo et non alitero arbitrio. **E**mi
 date hic contra inducit ad quendam
 amplexum diuine dilectionis dicens. **E**mi
 date manibus et opera. et purificate
 corda. qui diligitis cordis mundiciam
 quater gratiam labiorum suorum habet
 amicum regem. **Q**ui. **D**uplices
 animo. a qui prius fuit anima du
 plices. nunc deo nunc dyabolo et mundo
 adherendo miser est. et statim
 miser assumit recurrendo ad deum
 cuius spiritus est misericors et pater. **R**epit
 vester per dissolutionem. in luctum con
 uertatur per contritionem. **E**t autem
 in sub letitia exultat. gaudium autem
 respicit meritum meriti. ut sit inui
 tatio integra in fide sit et meriti
 humilium in conspectu dei. quia in
 det omnia quatenus latencia et non so
 lum in conspectu hominum qui quatenus ui
 dent potentia. et exaltabit quatenus
 celo. **U**bi est perfecta dilectio. **N**oli
 te detrahe hic contra inducit ad di
 lectioem proximi remouendo dilectio
 nis impedimenta. Dicens. Nolite de
 trahere adulteram per quam in fert
 fame detrimetur et per hoc annuit
 apponit per satisfactionem hanc fame
 et eius augmētum quod est apud di
 lectioem proximi qui detrahit facti

in ore aut qui iudicat fratrem suum
esse malum in corde detrahit legem quod
prohibet hoc factum leuitici xxxv No
ens suspensio nec immator in populis
et iudicat legem factam designans
esse malam quia facit tamquam licitum quod
apud deum illicitum Si autem iudicab
legem non esse factam legis obediens
ei ut superior sed iudex tamquam superior
apud quod tamen est falsum quod subditur
Quis est enim legis lator et iudex sed
deus qui potest perire transgressores
et liberare legis factores Tu autem qui
es qui iudicab proximum quod dicit Tu
aspicias tibi dominum officium ad tuum
maiorum intellectum stendum quod iudicare
quod auctoritate soli deo convenit hor
bus autem ex divina commissione tam anse
ro ecclesiastico quam in seculari qstata
men commissio non se extendit ad ea
que sunt omnino occulta sed domino iudicio
referuntur Et hoc potest esse dupli
titer Uno modo tamen processu ad puni
tionem et hoc pertinet ad iudices
Alio modo sine tali processu et hoc per
tinet ad alias etiam homines Scien
dum tamen quod iudicium importat sente
ntiam firmam de alio si ergo procedat
ad evidenciam facti nulla est pecca
tu ut si quis iudicet alium homi
nidam quia vidit eum homicidium co
mittentem et idem iudicatur si pro
dat ex vehementibus signis ut si
quis iudicat solum in sola iudicium
in iuda in eodem lecto et non ap
pareat aliquid unde possit hoc
excusari in toto vel in parte Ut
conspicuitas nullum proinqua se
nimis ad filium vel in firmitas gra
vis seu aliquid humilior et sic in

deus iudicat personas esse formicas
si ambe sunt solute vel adulteras si
ambe vel altera sunt ligate Si autem
procedat iudicium ex probabilibus solum
signis et est iudicium de gravi peccato pro
catur est mortale quia tale iudicium est
contra calitatem proximi et oppositum af
fectu Si autem non sit iudicium solum
ma sententia sed magis suspensio quia
quis incipit dubitare de bonitate pro
ximi per de veniale peccatum gravius
tamen vel minus grave propter maio
ritatem suspitionis et probabilis et
leuitatis signis **¶** Et nunc Hic com
municat ad amorem dei ex bonitate eius
qua dat et conservat esse naturale
iudicium ad hanc considerationem et
remouens opposita dicens Ecce mihi
qui dicitis hodie aut crastino abino
re quasi vestrum esse et compari sit
tataliter iudicatione vestra tu tamen
non sit a deo subditur quid agno
ratis quid sit iustitiam a futuris
quia deus potest interim opus vestrum
et vitam subtrahere non subdit Que
est enim contra vestra Et respondet Vapor
est ad iudicium parvum a cito valde
transiens pro ut dicitis et proter
hoc debent dicere tamquam coacti aul
tate Si dominus voluit et auerimus
a proventes divine voluntatis malis
factis vestris ex qua dependet vestra
et omnis operatio vestra Nunc autem
exultabitis in superbiis vestris quod
domino adiutorio non indigatis ad
exultatio talis maligna est a ma
lo igne ignita quia ad emone pro
cedens et ad ignem vehementer di
spanses Et maxime homines lite
ratos et scientes Secundu quod

dicatur luce xii Seruus q cognouit uoluntatem dñi sui et non fecit uapulabit multis sz plagis Et hoc e q dicitur Sciens ergo bonu facere ut no faceret peccatu e illi et si sit homi necessitatis eius omisso e peccatu mortale Si aut sit bonu super erogatione panum est ueniale et aliqñ nullu

Morte mte diuites postquam beatus iacobus in dixit ad herendum deo ex consideratione sue bonitatis hic ante idem facit ex consideratione sue sceleritatis que maxie in iudicio apparebit Sciendum tamen q illud iudiciu sit est terribile malis. sic erit consolabile iustis unde saluator de ipso loquens luce xxi dixit aplos hys autem feci misericordibus respicite et leuate capita ura a exultate corda ut exponit gregorius omnia pma no beatus iacobus malis pmo munit iudicis terrorem ut apercat resplicere Secundo iustis eius fauorem ut eis separabiliter adherent i pacetes q Circa pmi munit pmo timorem iudicis. cupidis et auaris dicens agite mte diuites sz uras uoluntates. et e yronica locutio. q e intelligenda per contrariu No subditur plorate uolulantes Est aut uolulatus somis confusus. qui signu e magni dolois in miseris uris a pmissis vris. que aduenient uobis. in iudicio sumis ut patet ex scripturis et subditur duplex causa. pma e indebita honoz temporalium congregatio et confusio omnid diuitie vestre naturales ut bladm in

harco et omni melado et teta huius ma Consequenter loquitur de diuitis artificialibus dicens aurum et argentu. vris eruginabit in terra abstandu. et mardurabit carnes vras r affliget quia est causa afflictionis in iudicio p iudiciu quia tñt aia n corpore affligetur igne rehemie Theaurizatis uobis uram a aggregatis urbis dei conditam in nouissimis diebus. tñt est finale iudiciu **C**onter ponit causa pda que e pauperu defraudatio ecce merces oparior vestroru ac clamat uas amissando Secundu pti sunt peccata que specialiter dicunt clamare additu sup innocentiis accipio genes q rto Nox sing vobis fratres tui clamat ad me dicitur Vni contra natura ppetratis genes xviii Clamor sodomior et gomorreora multiplicatus e at Et pauperu defraudatio ut dicitur hic Et clamor carum manes dñi salbaath a operatui nitronit. ad faciendum iudicia per angelos qui dicuntur eius exortat quia sunt exortatores dñe iuste et **E**pulati estis hic secundo munit rorem carnalibus et lapinib Et hic ordinato quia diuitie prestant fomentum huius mori vicijs Dicit igit epulati estis super terram. hac e ipi ti vici sed epurietis pgea Sicut p deduute epulone qui potius intemestis. guttam aque non potuit impetere luce xvi Et in luxurijs emittit corda ura in illis delectando. et bñ deluxoria loquitur p g gulam q mmissitrat pbi natura. quia semie e desup fluo alimeti de de aia it **I**ndia accipio hic tertio munit trote **F**idibus iudicibz et malignis quicq diuitijs suis et potentia mouent

persecutione iustis. eo qd sunt dissimiles
eis. Secundum quod dicitur sapie 11 in
persona coram. **C**irca venientibus iustis
quoniam in vobis et nobis in iudicio ac
tensionis et a tempore primitiue eccle-
sie in quo fideles inducantur ad iudicia
et occiduntur sine sui resistentia et
sic ponitur hic singulare applicati-
onem dicitur occidit iustis et iustos quod
frequenter fit in scriptura. Aliqui autem
exponeunt hic de occisione populi qui de-
iustus anthonomastice. quia non solum
iustus formaliter sed etiam effectus
alios iustificando nec respicit suos
occiditibus cum tamen possit resistere
Patientes igitur hic contra con-
solatur iustos ne tribulationibus de-
ficiant. Et primo inducit eos ad paci-
entiam. Quod ad dei reverentiam ubi. Ante
omnia autem. **C**irca primum dicitur pacie-
tes igitur estote fratres tribulationibus
usque ad adventum domini qui reddet vo-
bis mercedem laboris vestri. Et po-
nit exemplum dicens. **C**irca agricola
expectat usque ad tempus debitum
patienter ferens laborem in cultura
terre sue. donec accipiat tempera-
mentum et primitivum fructum. Terra enim
promissione de qua loquitur reddit
duplicem fructum in anno. supple ap-
prili et septembri patientes estote
repetitio est prime sententiae ad mai-
orem impressionem. Nolite ingemiscere
fructus in adulterium. Videtes mu-
tuas penas sed magis confortate
alterutrum ad fortiter tollerandum pe-
nitentes sepe cum intere videntes tri-
narium primi invicem se horrabant
fortiter mori. Secundo machabaeo
septimo. **C**irca non iudicium a con-

demptionem si per mutua quaedam
et luctu frangam per impatientiam
Circa iudex si populus ante ianua affe-
rit ad nos roborandi celeriter et p-
mandum. Et inducit ad hoc exemplum
sanctorum dicens. **C**irca frater coram
mali si quantum ad mala peccata et
non culpe. Quia est in conspectu domini
mors sanctorum eius. psalmo concessio
decimo quinto. et longanimitas meo
persecutionem permittit. et laboris coti-
diani et patientie in adversitate pro-
phetas vobis datus in exemplum ad
talia sustinendum. **Q**ui locuti sunt
in nomine domini constantiter contem-
p-
tis persecutionibus quas propter hoc pas-
si sunt. Sicut patet de nichemza-
cham isaia jeremia. et pluri-
alibus. **C**irca beatissimus a beatus di-
ctum. eos qui sustinuerunt tribula-
tiones patienter. Et ad hoc inducit
duo notabilia exempla dicens sus-
ferentiam ad audistis. qui exem-
plar patientie datus est nobis et
finem vidistis domini qui in sua pas-
sione sustinuit dolorem acerbissimum
patientissime. **E**t dicit vidistis. qd
multi ad hoc veniebant qui pas-
sionem domini alii populi viderant
quoniam misericors est dominus in af-
fectu. et misericors in effectu. **C**irca
maxima enim misericordia dei pro-
cessit qd daret nobis fluvium suum
redemptionis nostre primum et fortitudinis
exemplum. **Q**uod ante omnia. **H**ic com-
inducit fideles inducit ad dei re-
verentiam et hoc in quatuor. **P**ro
invenienti deuitate. **Q**uod in fene-
ti devotio alii tristitia aut. **Q**uod in
sacramenti susceptio in quibus

Quarto in p[ro]m[iss]i corv[er]t[ur]e ubi fra-
 tres mei Circa p[ri]m[us] dicit Circa p[ri]-
 mu[m] dicit Ante omnia fratres mei no-
 lite iurare . et non p[ro]ponatis iuram[en]-
 ta omnibus verbis vestris et pro-
 missis Hic dicitur ad remouendu[m]
 errorem alior[um] qui dixerunt iuram[en]-
 tum esse frequentandu[m] eo q[uo]d dicitur
Deutro[us] decimo Domini de u[er]it[ate] tui
 timetis et illi soli seruies . ap[er]t[us] q[ue] ad
 hereticis iurabis q[uo]d in nomine illius
 p[ro]pter quod dixerunt q[uo]d frequentatio
 iuramenti facit ad reuenciam dei et
 sic exortenda Sed hoc patet falsu[m]
 per dictu[m] xpi[m]i mathei quinto Ego aut[em]
 dico uobis Non iurare animo . Et
 per dictu[m] beati iacobi in hoc loco ho-
 c etiam patet per ratione[m] . quia illud
 q[uo]d non querit nisi ad subu[er]sionem
 defectu[m] non e[st] perse appetendu[m] seu fre-
 quenda[m] sicut patet de medicina
 q[uo]d non atquit nisi ad subu[er]sionem in-
 firmitati . et sic e[st] de iuramento . quia no[n]
 queritur nisi ad subu[er]sionem defectu[m]
 quo unus homo non credit alii in
 quo casu subu[er]sionem per iuramentu[m] t[er]-
 quo inducitur u[er]itas dei infallibilis
 iuramentu[m] in se Sicut em[en]t iurat[ur]
 per deu[m] uel maliqua creatura in
 q[ui]ntu[m] adu[er]t in ea u[er]itas diuina Vel
 per celum quia nomen dei e[st] Vel
 per terram quia stabellu[m] pedu[m] eius
 e[st] mathei quinto Iurare uero per
 creaturam secundu[m] se e[st] illicitu[m]
 Et sic patet q[uo]d iuramentu[m] non est i-
 ducendu[m] nisi in casu in quo e[st] neces-
 sariu[m] ad confirmatione[m] u[er]itatis Et
 sic intelligenda e[st] auctoritas induc[t]a
Deutro[us] p[ro] p[ri]m[us] em[en]t casu p[er] iura-
 tu[m] e[st] per nome[n] dei et non per noua
 ydoloz[um] Secundum quod dicitur

Ep[isto]la xxiij p[er] nomina xpi[us] non
 iurabis quia per ea u[er]itas confirmada
 non e[st] hoc em[en]t p[er]tinet ad m[od]u[m] fidelitatis
 Sit autem sermo u[er]it[atis] extra r[ati]o[n]em
 predictu[m] . e[st] est non non . simpliciter
 affirmando u[er]itatem et negando falsi-
 tatem . Ut non sub iudicio a tandem
 nato e[st] decidatis . ex frequen[ti] iuramento
 cadendo in falsu[m] . em[en]t xxiij **Con-**
uulsiu[m] iurans replebitur iniquitate
Tristatur Hic r[ati]o[n]e[m] inducit ad
 dei reuenciam in feruori deuotione
 dicens tristatur quis in uobis a pati
 aridiam . que e[st] quedam tristitia in
 obsequijs d[omi]ni . oret equo animo et
 psallat a iuratur sp[irit]u[m] erig[er]e adora-
 dm deu deuote tam secrete Ideo
 dicit oret . q[uo]d publice . et psallat .
 Oratio em[en]t et psalmodia sunt r[ati]o[n]e
 ditam tristitia[m] optima remedia **Et**
Infirmatur Hic r[ati]o[n]e[m] inducit ad
 dei reuenciam in sumptu[m] sacram[en]ti
 Et p[ri]mo facit p[ro]p[ri]u[m] 2o declarat
 q[uo]dam dictu[m] i[n] uulsiu[m] em[en]t p[ri]m[us]
 facit in duplici sacram[en]to s[ci]l[icet] u[er]itatis
 extreme et penitencie Quantiu[m] ad
 p[ri]m[us] dicit Infirmatur quis inuo-
 luis in firmitate de qua p[ro]babilitate
 dubitatur mai[us] nam apud sacra-
 mentu[m] e[st] exom[en]tu[m] de hac r[ati]o[n]e q[uo]d
 ducit p[ro]p[ri]os ecclesie id licet
 apud sacram[en]tu[m] fuit xpo in stru-
 tu[m] tamen per b[ea]tu[m] iacobu[m] fuit hic
 expressus publicatu[m] Et oratio fidei
 saluabit in firmu[m] corporali[us] Ideo
 subditur Et alleuabit eum dom[us]
 ab in firmitate si expedit et si in
 peccatis sit nominalibus . remittet
 ei uirtute huius sacram[en]ti **Et**
 Consequen[ter] inducit ad reuenciam

sumendum penitentie sacramentum quo
remittuntur peccata venialia mortalia
dicens Confitemini ergo alterutrum. Et
quo patet quod confitendo debet fieri non so-
lum deo sed etiam homini. Unde et in le-
ge veteri sacrificia que offerbantur deo pro
peccatis offerbantur per manus sar-
dotum. Dicitur per prophetam. Nam confessio
tenetur orare pro confitente et commisso.
¶ Multum enim hoc confitendo declarat quod
dicitur scilicet quod oratio sit magne ef-
ficacie. Quia dicitur quod valet contra
tristitiam et ad dei reverentiam in sacra-
mentorum perceptione. Quod dicit multum
enim valet deprecatio iusti. Nam contritio
dein iusto dicitur. Non est
speciosa laus in ore peccatoris assidue.
Nam una de quibus qui faciunt orationem
semper exaudibilem est quod sit perse-
verans. Sic dicitur quod pro se
heliyas homo erat similis nobis pas-
sibilis. Nam timore mortis fugit
a facie regalis. Tertio Regum quod
et orando oravit ut non plueret.
tercio Regum quod super terram
israhel. Nam propter malitiam regis
israhel fuit illa plaga inducitur. Ut
dicitur fuit ab idem. Et rursum oravit
et celum dedit pluviam in regem quod
¶ Fratres mei hoc ultimo inducit
ad dei reverentiam in fraternis correcc-
tione que est actus dilectionis proximi et
per rationem ordinatur ad dilectionem et
reverentiam dei. Dicitur igitur. Si quis
ex vobis erraverit a veritate fidei vel mo-
ritur et converterit quis eum ab in fide-
litate ad fidem vel auctores admittit
res salvabit animam eius a morte
sed culpe et reherme et operit multi-
tudinem peccatorum. Et non inde

antur ad deo promittenda pena eterna
et sic ab eo recipietur in gloria ad quod
nos perducat qui cum patre et spiritu
santo vivit et regnat in secula se-
culorum Amen.

Johannes

Incipit Petrus apostolus
Capitulum primum et cetera.